

Σημειώσεις σχετικά με τη εμφάνιση των εκκλησιών στον αστικό ιστό.

Η **σύγκριση** μεταξύ Αρμενίων και Ρωμιών είναι εργαλείο / μέθοδος κατανόησης των δομών της οθωμανικής κοινωνίας όσον αφορά τη θέση των μη-μουσουλμάνων στο οθωμανικό πλαίσιο. Η κάθε ανθρώπινη ομάδα παθαίνει **εθνοκεντρισμό** και λίγοι είναι όσοι αντιλαμβάνονται ότι μάλλον έχουν / είχαν κοινά στοιχεία στη λειτουργία της γενικής Αυτοκρατορίας ή της σημερινής Τουρκίας.

(Γενικεύω το επιχείρημα: στο οθωμανικό και σύγχρονο πλαίσιο, οι μη-Τούρκοι και οι μη-μουσουλμάνοι **δεν φροντίζουν καμία πολιτική αλληλεγγύης μεταξύ τους**.)

Αγαπώ πολύ την **αρχιτεκτονική** αυτής της εκκλησίας η οποία βρίσκεται μέσα στο συγκρότημα του «Κεντρικού» αρμενικού λυκείου – Կենտրոնական ճեմարան (στα αρμενικά) (Getronagan cemaran με την τουρκική ορθογραφία). Πέρα από τον προσωπικό μου χαρακτηρισμό, να κοιτάξετε τις φωτογραφίες και να μάθετε όσα βρίσκονται πάρα κάτω.

Όπως το βλέπετε φαίνεται η εκκλησία από τη λεωφόρο στην οποία περνάει μια γραμμή του σύγχρονου τραμ. Πριν βρισκόταν εντός τειχών και δεν ήταν τόσο θεαματική η παρουσία της. Όμως για όσους ξέρουν λίγο από αρχιτεκτονική, το ύφος του τρούλου ταυτίζεται με τους κανόνες μιας αρμενικής εκκλησίας, της πρώιμης και μεσαιωνικής αρχιτεκτονικής των Αρμένιων χριστιανών.

Πηγή: <https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=3423>

Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi (Ermenice: Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի եկեղեցի), Türkiye'de İstanbul iline bağlı Beyoğlu ilçesi Karaköy semtinde bulunan bir Ermeni kilisesidir. İstanbul'un fethinden önce İstanbul'a yerleşmiş olan Ermeniler ve Cenevizliler arasındaki iyi ilişkilerin bir sonucu olarak Cenevizliler kendilerine ait bir kutsal alanı Ermenilere satar. Kırım-Kefe kentinden İstanbul'a gelen Goms veya Gozma adlı bir hayırsever Ermeni tüccar, Cenevizlilerden alınmış olan bu arsa üzerine bir kilise inşa ettirir. Aved adlı bir demirci ustasının da kilisenin mihrabını tamamlayıp yanına Surp Haç Mabedi'ni inşa ettiği bilinmektedir.

Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi, Ceneviz yönetimindeki Galata'da (Karaköy) Doğu Roma

(Bizans) İmparatorluğu'nun başkenti (Konstantinopolis) İstanbul'da inşa edilmiş olan ve bilinen en eski Ermeni Kilisesi'dir. Bugün kilise, Türkiye'de İstanbul iline bağlı Beyoğlu ilçesi Karaköy semtinde **Kemeraltı Caddesi** 'nde ibadete açık bulunmaktadır. Kilisenin yapılış tarihi açısından birçok görüş ortaya atılmıştır.[2]Ancak 1953 yılında kilisede ortaya çıkan bir İncil, haçkar ve heykelcikten anlaşıldığı üzere yapım yılının 1431 olduğu kesinlik kazanmıştır.

Kilise, 7 Nisan 1660 günü büyük Galata yangınında zarar görmüş fakat onarılmıştır. Bunun üzerine tekrar 7 Şubat 1731'de çıkan Büyük Galata yangınında tamamen yanmıştır. Patrik Hovhannes Golod'un Sadrazam Ali Paşa aracılığıyla I.Mahmud'dan aldığı fermanla saray mimarı Kayserili Sarkis Kalfa tarafından 3 ay içinde yeniden inşa edilmiştir. Açılışı 10 Mart 1733'te yapılmıştır. Ermeni killiseleri içinde kemerli ve kurşunla örtülü olan tek kilisedir. 8 Şubat 1771 Galata yangınında, ahşap şapelleri yanarak harap olmuş, öylece onarılmadan kalan kilise ancak 18 Eylül 1799'da padişahтан alınan izinle, saray mimarı **Minas Kalfa** eliyle temelden inşa edilmiştir. 1834'te bir onarım geçiren yapı **1888**'de yapılan değişikliklerle 1958 yılındaki yıkıma kadar üç bölümlü büyük ve görkemli bir kilise olarak tarihsel varlığını korumuştur. Tarihçi İnciciyan'a göre kilisenin iç duvarları ünlü Ermeni fresk ressamı Kayserili Parseh'in kardeşi Yesayi tarafından yaptırılmıştır.

Όπως το διαβάζετε η τωρινή εμφάνιση είναι «**πρόσφατη**», από τη σκοπιά ενός ιστορικού.

Αντιθετικά η πιο αστική εκκλησία των Αρμενίων στην Κων./πολη δε φαίνεται από τη Μεγάλη Οδό του Πέρα ή σήμερα İstiklal Caddesi. Όπως το διαπιστώνετε, η αρχιτεκτονική δεν ταυτίζεται με τους αρχιτεκτονικούς στερεοτύπους κανόνες των Αρμενίων. Στα αρμενικά η ονομασία της σημαίνει Αγία Τριάδα. Έχει ίδιο όνομα με τον εντυπωσιακό ναό των Ρωμιών κοντά στο Ταξίμ. Στα τουρκικά, το όνομα της είναι «Τρεις (αγίες) τράπεζες». Η λέξη horan κατάγεται από τα αρμενικά խորան.

(http://www.nayiri.com/search?dt=HY_HY&r=0&l=hy_LB&query=%D5%AD%D5%B8%D6%80%D5%A1%D5%B6) Με την ευκαιρία, σας υπενθυμίζω ότι το χριστιανικό **λεξιλόγιο** στα τουρκικά είναι προ παντός ελληνικής, αρμενικής (και δυνάμει αραμαϊκής) καταγωγής.

Εκκλησία → <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/kilise> - αλλά και η σημιτική λέξη kenise χρησιμοποιούταν για ένα διάστημα για αυτή την έννοια.

Βάπτισμα → <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/vaftiz>

Σταυρός → <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/ha%C3%A7>

Πηγή: https://tr.wikipedia.org/wiki/Beyo%C4%9Flu_Surp_Yerrortutyun_Kilisesi

Surp Yerrortutyun Ermeni Kilisesi (**Ermenice**: Սուրբ Երրորդույնի Շվեդիցի Սուրբ Երրորդույն Եղեգեցի) ya da **Beyoğlu Üç Horan Ermeni Kilisesi**, **Türkiye**'de **İstanbul** iline bağlı **Beyoğlu** ilçesi **Galatasaray** semtinde bulunan Ermeni kilisesi.

Kilisenin yamın tarihi bilinmese de 16. yüzyılda mevcut olduğu bilinmektedir. 1503 tarihli “Üç Horan” adındaki elyazması ve sultanın mührünün bulunduğu bir senede göre kilise arazisi satın alınmıştır. 1805'te Krikor Amira Kevorkyan-Çerazyen cemaat üyelerinin çabalarıyla başka elyazmaları da bulunur ve araziye Surp Eçmiyadzin Çocuk Okulu inşa edilir. Daha sonra elde edilen fermanla kilise izni alınır ve okul kiliseye çevrilir. “Amenasurp Yerrortutyun” adıyla 1807'de kutsanan kilise 1810'da bir yangın geçirmiş ve 1836'da Dolmabahçe Sarayı'nın da mimarı olan Garabed Amira Balyan ile birlikte Hovhannes Amira Seryan ve Usta Minas Ağa tarafından mimari çizimleri yapılarak tekrar inşa edilir ve 1838'de İstanbul Ermeni Patriği Isdepanos Ağavni tarafından ibadete açılır. 1845 yılında bir onarım gören kilise'nin cemaati, 1915 Ermeni Soykırımı'ndan sonra küçülmüştür ve Hristiyan ziyaretçilerinin sayısı azalmıştır. Kilise 2000 yılında son onarımını görmüştür ve ibadete açıktır.

Τα δύο κτίρια είναι παραδείγματα διαφορετικών αρχιτεκτονικών υφών και πολιτικών – στην ευρεία έννοια του όρου – των Αρμενίων μελών της ελίτ. Η δεύτερη δεν είναι ταπεινή αλλά είναι από «εθνική» άποψη πιο ουδέτερη. Βρίσκω ότι η πρόσοψή της μοιάζει μάλλον με του Αγίου Γεωργίου στο Φανάρι.

→ Ανάλογα με την εποχή, ανάλογα με την κοινωνική τάξη των ευεργετών, η εμφάνιση των εκκλησιών σε αστικό ιστό οθωμανικής πόλης μπορεί να είναι πιο αόρατη ή πιο εκφραστική. Θεωρώ ότι το παράδειγμα της ορθόδοξης Αγίας Τριάδας στο Ταξίμ δείχνει την **οικονομική ευημερία** και την (ψευδή) **πολιτική ασφάλεια** στην οποία είχαν φτάσει οι Ρωμιοί τέλος του 19^{ου} αιώνα, τη δεκαετία της δημογραφικής ακμής των μη-μουσουλμάνων στην Αυτοκρατορία.

Βλ. <https://www.amazon.fr/Chr%C3%A9tiens-juifs-dans-lislam-arabe/dp/2228899372>

Πρόκειται για κλασικό κι ισορροπημένο έργο. Θέλω να πιστεύω ότι μεταφράστηκε στα ελληνικά.